

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De miseratione. Per contentionem fortunarum. Capvt XLIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

διεπὶ τὰ τῆρανα ἔχοντα, ἢ τὴν κεφαλὴν ἀποκεκλιμένον ὁ ῥῶσα ἠγάπητο, καὶ ἢ πάν-
τα κατὰ τοῦ, δὲ κλίσης μετὰ, καὶ διὰ τὴν ἀδολογησίαν. ἀπ᾿ αὐτῶν τὴν πείραν ἐλάττωσαν τῶν πα-
τρῶν, διὰ τὴν ὀφθαλμῶν ὁ ῥῶσα, διὰ τὴν ἀκοῆς τὴν φιλότητων ἀκρίβεια ἐμμάται. αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν
κατὰ τὸν δεχομένη τὴν σαρκῶν τὴν ἰδὸν ἐκείνου, καὶ ἀγῶν. ἀγῶν ἢ τῶν ἀπίστων, τῶν δὲ ἢ, καὶ αὐτῶν
πάντων ἠδίστου.

Nec minus in hoc genere admirabilis est
D. Gregorius Nazianzenus, e cuius Gre-
co hæc expressa, ubi matrem Machabæorum
filios in martyrio circumstantem descri-
bit.

*D. Greg.
ora. 22 de
Machabæis.*

At verò strenua mater, non secus atque a-
nicula, cuius pullos anguis, aut alia insidiosa
quapiam fera arripuit, circumuolabat, stride-
bat, obsecrabat, vna in septem filijs certabat,
nihil eorum omittens, quibus eos ad victo-
riam paratiores, alacrioresque redderet. Mo-
dò cruoris stillantes guttas rapiebat: modò
laccra colligebat membrorum fragmenta,
modò etiam defunctorum martyrum reli-
quias, sanguinem suum adorabat, alium in-
ter suos amplexus exanimem recipiebat. ali-
um porrigebat, alium interim ad eandem pu-
gnam comparabat omnibus quantum poterat
exclamans.

Euge filij mei, euge strenui mei milites,
euge in corporibus ferme incorporei, euge
legis patriæ, canaque senectutis meæ, atque
ciuitatis, quæ vos aluit, & ad eam virtutis
magnitudinem euexit, præsidium, ac pro-
pugnaculum. Paulum adhuc & vicimus: de-
fatigantur carnifices, hoc vnum extimesco:
paulum adhuc, & ego inter mulieres beata,
& vos inter adolescentes beati. At forrasse
vos matris desiderium angit? Nequaquam
vos deseram, hoc vobis polliceor, non tam
liberos meos odi.

Quis non interesse huic supplicio, cum hæc
legit, & beatam Heroinam videre se pu-
ret?

De miseratione.

Per contentionem fortunarum.

CAPVT XLIII.

*Miseratio
efficax per.*

Crebra est quoque, & efficax, quæ per
contentionem fortunarum fieri solet mi-

seratio: nam, cum maximum sit infortunij
genus, fuisse aliquando fœlicem, ubi quis ab
excitata, florentique fortuna, in maximas de-
uenit acerbitates, opuma ratio est commo-
uendi affectus, si vtrique fortuna per insigni-
nem antithesin comparetur: quod magnificè
præstitit Cicero in peroratione pro Mura-
na.

*fortunarij
contentio-
nem.*

Modò maximo beneficio P. Romani orna-
tus, fortunatus videbatur, quod primus in
familiam veterem, primus in municipium
antiquissimum consulatum attulisset: Nunc
idem squallore sordidus, confectus morbo,
lachrymis, ac mœrore perditus, vester est
supplex, Iudices, vestram fidem obtestatur,
miseri cordiam implorat, vestram potesta-
tem, atque vestras opes intuctur. [Deinde.]
Si, quod Iupiter omen auertat, hunc vestris
sententijs afflixeris, quò se miser vertet? Do-
mumne, vt eam imaginem clarissimi viri,
quam paucis ante diebus laureatam in sua
gratulatione conspexit, eandem deformatam
ignominia, lugentemque videat? An ad ma-
trem: quæ misera modò consulem osculata
filium suum, nunc cruciatur, & sollicita est,
ne eundem paulò post spoliatum omni dig-
nitate conspiciat? Sed quid ego matrem, aut
domum appello, quem noua pœna legis, &
domo, & parente, & omnium suorum consue-
tudine, conspectuque priuat? Ibi igitur in ex-
ilium miser? quò: ad orientis partes, in qui-
bus annos multos Legatus fuit, & exercitus
duxit, & res maximas gessit? at habet magni
dolorem, vnde cum honore decesseris, eod-
em cum ignominia reuertit? An se in contra-
riam partem abdet? vt Gallia Transalpina,
quem nuper summo cum imperio lubentissi-
mè viderit, eundem lugentem, mœrentem,
exulem videat? &c.

*Cicero pro
Murrano,
Vnde peror-
ationem
ora. pro
Flacco, &
Quintilio.*

Motum verò vtrumque per characteris-
mum, & vtriusque fortunæ contentionem
complexus est Hegesippus scriptor nobilis, Hegesipp. ibi
in illa sua Hierosolymitana monodia, quam Anac.
hic ex Græco oratorie expressimus.

Vbi est maxima ciuitas Hierusalem? ubi
decora

Regis sippi
monodia
lamentabili.

Regis do-
mus des-
criptio.

Regis do-
mus ruina.

Cadet.

decora Sion? ubi templum admirabile? ubi
sanctitatis illud sacrarium, quod semel in an-
no summus Pontifex rem diuinam factur-
us, ingrediebatur? Proh dolor! nunc id ipsum
in cineres conuersum, sceleratis vestigijs hos-
tes poluerunt. Vbi es ciuitas referta popu-
lis? venerabilis Regibus? Dei domicilium,
gratiarum ornatum sedes: Parietum tuorum
splendori pauimentorum respondebat nitore,
in crustata marmoribus teeta fulgebant, par-
tem auro, partim argento radiabant portae:
tibi vni omnes ornamentorum deliciae afflo-
rescebant: nunc nudata, à culminibus iaces, e-
uersa, cremata, ab ipsis diruta fundamentis,
& qui ex omni terrarum plaga, ad te conflu-
xerant, tecum occubuerunt: mortui cum ciui-
bus inquilini, vt non dabitum sit, totum in
vna vrbē mundum perisse. [Deinde] Cui
nos scenae fata seruat? quo diutius perti-
nacem animam trahitis? Duri oculi! qui hanc
videre possunt: immites animi! qui velle pos-
sunt vitam tot funeibus superstitem, nisi for-
tè eò videntur sibi felices, quod iam mise-
riores esse non possunt. Quocumque oculo
circumferimus, vbique occurrunt funera.
Vrbs tota vacua ciuibus, plena cadaveri-
bus, mortuorum sepulchrum est, & ferale
quoddam bustum, è quo excitatae fauillae so-
lem ipsam moestitia confundant. Hunc pa-
triae commuem tumultum soli nunc incol-
unt macilentis senes, instar laruarum, cineru-
lenta canitie, scissa veste, squallore, & lachry-
mis obruti, nudis propè filiorum mortuo-
rum ossibus incubant. Si fortè auium rapa-
citate cohibere possint, mulieres pauca,
incolumes è patrio solo abducuntur, quas
miles non ad vitam, sed ad libidinem serua-
uit. Deinde nos semiuini caelum intueri pos-
sumus: vt lydera etiam habeamus nobis gter-
narum concia miseriarum.

Hæc amplificandi ratio grauis est, & vche-
mens, at ue eo ornatio, quo antithesis ex
pluribus membris composita artificiose pro-
cedit.

Throni Ni-
citas.

Nicetas
Chinias
in deplor.
Constant.

Eandem rationem sequitur est Nicetas
Choniatas in illa sua lamentatione, qua Con-
stantinopolim amaris pro fusis lachrymis lu-
get. Hæc autem è multis latinè exprimamus.
O Pæcudina genitrix! bysso, & purpura
imperatoria pridem amicta, nunc autem for-
dida, squalida, & germanis orbata liberis! ô
pridem in alto dignitatis fastigio collocata,

augusto vultu, regali incessu, structurâ mag-
nifica incedens, nunc humilis, depressa, & ad
terram afflicta corruisti: lacerata sunt quippe
tuæ vestes, tua illa imperiosa ornamenta pro-
fanis concisa manibus, extinctus est fulgor
oculorum, & qui prius suauiter efflorescebat
faciei decor, totus rugis exaratus est. Quid
dicam amplius? post hanc incendij fuligi-
nem, quæ te supra modum deturpauit, ex Re-
gina facta es ancilla caminaria; depressa es
a vecordi gente, terrarum sentina, & collu-
uie, cuius olim partem si non genuisti, at cer-
tè euexisti, & tuis sæpè visceribus sagina-
tis, vt tibi gratiam rependeret: Iaces nunc
ymbria, & cinis: At nos miseri è tuo sinu diuel-
limur, nec licet extremas libare lachrymas,
sed quasi passeruli, quarum mater discusso
nido abrepta est, timide circumuolamus lu-
gubri sono pipientes, siti, inedia, & miserijs
confecti.

Hæc περιφραστικὸς è multis, quorum plera-
que in nimium tumorem assurgunt, vel in
degeneres lachrymas desinunt. Est & hic mo-
dus in deplorandis mortuis familiarissimus,
& eo, vsus Menechides in deploratione Bac-
chidis.

Mortuorum
deplorando
rui modus.

Ἡ ὄδχ ἐτι με φαιδροῖς τοῖς ὀρμασιν
δ' ἔταυ μαδιώτα οὐδὲ ἰλέως, καὶ εὐρυδὴς
διανουκτερούσει τοῖς ἡδίτοις ἐκείνοις χολαί
μασίμ. ἀρτίως μὲν οἷον ἐπὶ γέγο. οἷον ἔλε-
πεμ, ὅσαι τῶς ὀμιλίως αὐτῆς Σειρήνες ἐν-
δραυτο, ὡς ὅ ἡ δῦτι, καὶ ἀκίρατον ἀπὸ τῶν
φιλημάτων νέκταρ ἔταξεν. Ἐπ' ἀκρίως μοι
δοκεῖ τῶς χεῖλεσιν αὐτῶς ἐκάθισεν ἡ περὶ α.
παντα ἐκείνη γὰρ κερσὶ ἐπέξαστο ἔλας τῶς
χάρισι τὴν ἀφροδίτην δεῖνωσαμένη, ἔρρει τὰ
παρα τὰς πρῶσις μινυρίσματα, καὶ ἡ τῶς ἐ-
λεφαντίνοις δακτύλης κερσόμενη λέγα ἔρει,
κείται ὅ ἡ πάσας μελοῦσα χάρισιν κερρὴ λῆ-
50 καὶ σποδία.

Nen-eli-
des in deple-
ratione
Bacchidis.

ec molliusculè, sophista more. [Non
amplius hilaritate plenis oculis, subridens me
aspiciet, neque propitia, atque beneuola tem-
pus sallet iacundissimis narrationibus. Naper
quidem qualis erat eius oratio, qualis aspe-
ctus, quot in eius colloquijs ierant Siene-
quam suete, & immortale nectar ab oculis
manabat, in fumis, vt mihi persuado, eius
labris sacra comederat, aut certe cetera
H h h z Venc

Veneris cincta erat, imò cum gratijs Venerem fuit amplexa. Nunc autē euannerunt illi inter epulas mollissimi cantus, & lyra eburneis digitis pulsari solita, conticuit. Iacet omnibus adamata: proli dolor! lapis, & cinis.]

*Homerus
Hectorem
mortuum
deplorat.*

Homerus quoque in morte Hectoris, ubi miserandos proflus affectus immiscet præclarè illud inter cætera, dum caduer mortui ad curum Achillis alligatum, & raptatum describit.

Φῆ δ' ἦν ἔλκομένοιο κοῖνος αὐτοῦ, ἀμφὶ δὲ
χῆται

Κυάνεα πύμπαντο, κάρη δὲ δῶαν ἐν
κοίῃσι

Κεῖτο, παρ' αὐτοῦ χαρίεν τότε δὲ θεὸς δυσ-
μύθεος,

Δῶκεν βελίοντα δὲ ἐν ἐν παρ' ἑδὲ γαίῃ.

*Hæc autem raptus excitabat. r. puluis, cir-
cum que verò*

*Cyanea coma aspergebantur. Totum verò
caput in cineribus*

*Iacebat olim gratiosum: Sed tunc Iupiter ho-
stibus*

Dedit desurpandum in eius patria terra.

Hæc quanquam obiter dicta, multum habent miserabilis affectus. Nec aliter Virgilius;

—Quantum mutatus ab illo Hectore.

De miseratione per representationem imaginis.

Præclara in eo Sophoclis dexteritas.

CAPVT XLIIII.

*Miseratio
per repræ-
sentationem
efficacissima.*

Efficacissima omnium ratio mouendi, quæ sit per repræsentationem imaginis rerum absentium, aut aliqua monumenta mortuorum: si modo illud prudenter, & opportunè, non frigide, & affectatè procedat, vt pluribus superius monuimus. Testis Drusi imago, testis illa Cæsaris toga lacera, quæ tantas tragedias excitauit: Sed, vt ea, quæ iam ex Tacito, & Dione commemorata sunt, omittamus, extat apud Sophoclem nobilis locus, in quo Electra tenens, vt arbitrabatur, in vasculo fratris Orestis cineres, flebiliter lamentatur. Opera: pretium est, huic affectum con-

sideratius expendere: est enim præ cæteris candidus, tersus, ingenuus, multumque habet prudentiæ, & suauitatis. Sic igitur illavaculum intuens; quæ vel soluta oratione redita plena sunt venustatis.

O monumentum hominis omnium longè mihi charissimi! ò dulces fraternæ animæ reliquæ! Qualem te, mi Orestes, accipio: quantum ab illo mutatu, quem ex paternis ædibus florentem dimiseram; nunc te infœlix istis porò, manibus, cinerem, fabulam, & nihil. Vtinam potius te in patrijs ædibus vita defecisset, quæ ista te infœlici pietate, me, & te his funeribus reseruassent. Occidisses nondum tot miseriarum conscius, & te innocentissimam animam paterni manes, ac cineres, comitem accepissent: nunc iaces in aliena terra, post mortem etiam exul, & fugitiuus, tam longè à tua sorore, quæ misera nec morientis spiritum excepit, nec mortui cadauer lauit, nec dictis manibus inferias tulit, sed te peregrini tumulario sepulchro, & tratatitia humanitate condiderunt. O spes inanes, ò infelicem educationem meam! quid profuit mihi, infantie tuæ, & matris, & gerulæ vices reddidisse, tibi cibos meo ore manus in os ingessisse, tecum lusisse, & tibi tenellis, lusuibus farigato amantèr accubuisse.

Heu! quot delicias vna mihi dies, instar infesti turbis, abstulit; tecum enim omnia vitæ solaria perierunt, tecum in eodem sepulchro iacent conclusa, atque composita: Quid enim aliud sperem? Consceleratæ matris cultro victimario confectus est pater: ego cruentis doloribus confecta, tu quasi somnium euanuisisti, & tot spes vitæ ceciderunt; nunc in nostris funeribus tripudiant inimici. Deinde promittebas in dies, te paternarum, & mearum iniuriarum ultorem assuturum: hiccine est Orestes, quem pollicebaris? umbra, & is, qui tribus, digitis portatur cinis. Heu te miserum! heu me infelicem! ò corpus miserabile! ò frater! quam infausto hinc itinere ablegatus es! ò frater, amantissime! vt te perdidisti? amantissime frater! vt me perdidisti? Actum est, suscipe me vnà tecum in idem vasculum, quid enim aliud sum, quam umbra, & cinis? Noli sororem in morte spernere, quam tam piè in vita coluisti. Tecum mihi vna fors, vnus animus, vna omnia semper exiterunt, & nunc vna amborum cineres miscbuntur, nec vlla nos temporum iniuria diuelleret.

Hæc sanè ex ipsa oratione multum capiunt sua-

*Periphrasis
de Sophocle
expressa.*

*Orestis di-
ploratio*